

STRAATNAMEN INDISCHE BUURT
**BATAVIA
 STRAAT**

Proklamasi.
 Kari ini menguraikan dengan
 ini menjelas, kemendekas, Indon
 Hal² yang mengurai p
 has kesehatan, d.l.l., dis
 dengan tjara sah sama dan
 Lempoh yang sering k
 ta 17-8-'05
 sul² Sangra Indr

**OOST
 CAST**

BATAVIA

Batavia, nu Jakarta, speelde een cruciale rol als koloniale hoofdstad en machtscentrum tijdens de Nederlandse koloniale periode in voormalig Nederlands-Indië. Vanuit dit hart van de kolonie werden de vele producten naar Nederland verscheept. Het grootste deel van de elite van de kolonie woonde hier en er waren zelfs typisch Hollandse ophaalbruggen zoals de Hoenderpasarbrug uit 1628. De brug heet nu *Jembatan Kota Intan* en is te zien in *In Kota Tua*, het oude stadscentrum van Jakarta.

JAYAKARTA, BATAVIA, JAKARTA

In 1527 vond de officiële stichting van wat nu Jakarta heet plaats. Toen prins Fatahillah de toenmalige havenstad Sunda Kelapa veroverde, veranderde hij de naam in Jayakarta. In 1619 nam de Nederlandse gouverneur-generaal Jan Pieterszoon Coen, in dienst van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC), Jayakarta met geweld in. De stad werd door hem compleet verwoest. Op de overblijfselen van Jayakarta liet Coen een nieuw fort en een nieuwe stad bouwen en noemde het Batavia. De hoofdstad diende als administratief, economisch en politiek centrum voor de kolonie. Het was het hoofdkwartier van de VOC en het epicentrum van de specerijenhandel, met name die van peper. Het bleef niet alleen bij specerijen en kruiden.

CENTRUM VAN DE OPIUMHANDEL

Vanaf het midden van de 17^e eeuw werd Batavia het centrum van de opiumhandel. De handel in het verdovende middel dat vooral uit Bengalen afkomstig was, bleek een bron van inkomsten en smokkelpraktijken voor de VOC. Langzaam maar verwerfde de compagnie de controle doordat ze al de markten in de Indonesische archipel domineerde. De vraag naar opium groeide sterk. Dit bracht aanzienlijke winst voor de VOC met zich mee. Zo'n 15 procent van

de inkomsten in Batavia kwam voort uit de opiumverkoop. Dit maakte de VOC een van de belangrijkste handelaren in narcotica ter wereld die verantwoordelijk was voor het creëren van een grote afzetmarkt in Azië. Dit zou nog tot ver in de twintigste eeuw duren.

RACIALE EN SOCIALE SEGREGATIE

Batavia werd gekenmerkt door een sterke sociale en raciale segregatie. Het centrale deel van de stad, bekend als het 'Stadscentrum' of 'Oude Stad', was gereserveerd voor de Nederlandse koloniale elite, terwijl de lokale bevolking werd beperkt tot de buitenwijken. Er was een groot verschil in levensstijl, privileges en sociaal-maatschappelijke positie tussen de Nederlandse heersers en de oorspronkelijke bevolking. Ook in Batavia werden slaafgemaakten, naast het huishouden, ingezet op verschillende werkplaatsen, zoals scheepswerven, pakhuizen, de artillerie en op het land. Tot slaafgemaakten maakten in sommige perioden de meerderheid van de bevolking uit.

Sinds de onafhankelijkheid van Indonesië heet de hoofdstad Jakarta. Inmiddels is het uitgegroeid tot een metropool met ruim tien miljoen inwoners en is het de meest gefotografeerde stad van Azië op Instagram.

De opiumdoos vervaardigd in de staatsfabriek van Nederland in Batavia, collectie Tropenmuseum.

'De geur van de vele kruiden en specerijen kunnen de stank van de Nederlandse koloniale elite niet maskeren.'

Beluister hier het verhaal van kunstenaar Nicky Saliha achter het werk (z.o.z.) HEIMWEE.

Scan voor de digitale wandelkaart.

THE BIG DURIAN

Wist je dat Jakarta ook wel de 'The Big Durian' wordt genoemd? Net als bij de 'The Big Apple' voor New York verwijst de bijnaam van de Indonesische hoofdstad naar een welbekende vrucht. Durian is een stekelige, geliefde lokale vrucht in Indonesië. Het heeft een zeer doordringende geur, zo erg zelfs dat de vrucht verboden is op veel openbare plaatsen.

Hoe lang deze bijnaam nog blijft bestaan, is niet zeker. Jakarta heeft last van vervuiling, overbevolking en overstromingen. De overvolle en zinkende hoofdstad

verhuist daarom naar Oost-Kalimantan op het eiland Borneo. Hier zal Jakarta plaatsmaken voor een nieuwe hoofdstad: Nusantara.

Jakarta zal plaatsmaken voor een nieuwe hoofdstad: Nusantara.

Niet iedereen is hier enthousiast over. Vele oorspronkelijke bewoners vrezen te worden verdreven door dit ambitieuze project. De Alliantie voor Inheemse Bevolkingsgroepen (AMAN) schat dat ten minste 20.000 oorspronkelijke bewoners gedwongen zullen worden verplaatst naarmate de bouw van Nusantara vordert. Ook leven op dit eiland veel beschermde diersoorten, zoals orang-oetans in de oudste regenwouden ter wereld. Hun leefgebied grenst aan de plek waar Nusantara moet komen.

INDISCHE BUURT

Javastraat, Ambonplein, Sumatra-plantsoen. Het is een greep uit namen van straten in de Indische Buurt in Amsterdam Oost. Maar wist je dat het verwijst naar een eilandrijk dat ongeveer 46 keer zo groot is als Nederland? OOSTCAST nodigt je uit om meer te leren over de onderbelichte verhalen die schuilen achter de straatnamen.

De straatnamen in deze buurt werden begin 20^e eeuw gegeven. Indonesië was toen nog bezet door Nederland, dat het grote eilandrijk de koloniale naam Nederlands-Indië had gegeven. Veel straatnamen genoemd naar de eilanden bevatten nog de koloniale naamgeving. Zo heet het eiland Celebes eigenlijk Sulawesi, en heet de hoofdstad van Indonesië nu niet meer Batavia maar Jakarta.

WANDELROUTE EN PODCAST

OOSTCAST bestaat uit een wandelroute, een podcast en artistieke reflecties over straatnamen en plekken in Amsterdam Oost. Centraal staan de koloniale geschiedenis en verhalen van toen en nu.

Wandel langs de 10 informatieborden en scan de QR-code stickers op straat (onderstreepte straatnamen op de routekaart) en hoor meer verhalen achter de straatnamen. De wandeling is 3,5 km lang. De wandeling start bij de Insulindeweg en eindigt bij het Javaplein, maar je kunt het ook andersom bewandelen.

SCAN HIER voor de podcast